

Jaarverslagenanalyse Gehandicaptenzorg 2022

De financiële positie en uitgaven in beeld gebracht

December 2023

Intrakoop, inkoopcoöperatie van de zorg
Verstegen, accountants en adviseurs
samen met Marlyse-Research

Auteurs: Martijn de Laat, Mike Lankhorst

Voorwoord

De gehandicaptenzorg staat binnen het zorgstelsel bekend als een onderdeel dat relatief stabiel is. De sector heeft, in bedrijfsmatige zin, weinig van doen met zorgverzekeraars die zich van elkaar willen onderscheiden en daarmee jaarlijks veel beleidsdrukte organiseren in het kader van het contracteren. Wegens de Wet langdurende zorg (Wlz) zijn de zorgkantoren en de gemeenten in het kader van WMO-zorg de belangrijkste 'tegenspelers'.

De gehandicaptenzorg is een sector met een flinke mate van concentratie, met relatief grote instellingen. Ook dit leidt tot een betrekkelijk overzichtelijke omgeving voor deze organisaties. Niettemin lijkt ook de gehandicaptenzorg te maken te krijgen met een onderliggende dynamiek, die voor de gehele zorg aan de orde is.

Zo werd ook de gehandicaptenzorg in 2022 geconfronteerd met forse cao-stijgingen, die niet onmiddellijk via overheidsingrijpen gecompenseerd werden. In tegendeel: duidelijk werd dat de overheid € 3,5 mld. op de gezamenlijke balans zag staan, die ook bedoeld is om dit soort bedrijfsmatige tegenslagen op te vangen. Dus als dit een eenmalige tegenslag is, kan de sector dat best opvangen. Echter als het om uitgaven voor personele inzet gaat, is er nog iets anders gaande. In de sector wordt inmiddels voor 800 miljoen aan personeel niet in loondienst (PNIL) uitgegeven. Deze uitgaven stegen in 2022 met 47,5%.

Daarnaast stijgt in 2022, net zoals in veel ander delen van de zorg, het verzuim van personeel richting 8,8%. Van deze stijging is al sinds 2016 sprake, toen het verzuim op nog op 6% lag. Met dit verzuim gaat een bedrag van 600 miljoen gepaard. Kortom heeft het de kenmerken van een lange – en derhalve een trendmatige – ontwikkeling met omvangrijke impact op de samenstelling van de kosten.

Met deze onderliggende structurele ontwikkelingen wat betreft de personele kosten lijkt de gehandicaptenzorg net zo kwetsbaar te zijn als de rest van de zorgsector. Dat gegeven vraagt intensieve bestuurlijke attentie om terug in een vaarwater te komen waarbij de betrokkenheid en vitaliteit van het personeel op een niveau komt dat continuïteit in de zorg beter borgt. Immers op dit punt aangekomen is het juist in deze sector (met langdurige aanwezigheid van dezelfde groep cliënten) waar continuïteit van begeleiding en zorgpersoneel een belangrijk aspect van kwaliteit is zoals die door de cliënten ervaren wordt.

Het optimistische beeld dat ik in 2021 schreef over de wijze waarop de gehandicaptenzorg de Covid-crisis verwerkte, lijkt met de uitkomsten in 2022, en naar alle schijn ook die van 2023, in een ander perspectief te komen. Ondanks het forse weerstandvermogen (ruim 31% van de jaarlijkse omzet) is er in de beschikbaarheid en inzet van het belangrijkste 'bedrijfsmiddel' personeel sprake van een ernstige situatie, met een trendmatig karakter.

De zogenaamde 'Visie 2030' van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) ambieert: een betekenisvol eigen leven en gewoon meedoen voor mensen met een beperking. De uitwerking van deze visie heeft betrekking op levenslang ontwikkelen en leren, een zingevend bestaan, waarbij het juist ook om werk kan gaan, een grotere betrokkenheid van de omgeving, eigenlijk van de gehele samenleving. Daarbij wordt de inzet van arbeidsbesparende technologieën gezien als een deel van de oplossing. Mogelijk dat in deze Visie 2030 een deel van de oplossing zit omdat de organisaties in de sector het steeds moeilijker zelf kunnen, zeker op de wijze waarop men het deed.

Prof. dr. Richard Janssen

Inhoudsopgave

	Voorwoord	2
1.	Inleiding	4
	1.1 Verantwoording	4
	1.2 Leeswijzer	4
2.	Financiële positie	6
	2.1 Resultaat	6
	2.2 Solvabiliteit	7
	2.3 Liquiditeit	7
3.	Bedrijfslasten	8
	3.1 Inkoopuitgaven	10
	3.2 Personeelskosten	12

1. Inleiding

1.1 Verantwoording

Intrakoop en Versteegen accountants en adviseurs hebben een analyse uitgevoerd op de jaarverslagen van de organisaties in de gehandicaptenzorg over het verslagjaar 2022. Doel van deze jaarverslagenanalyse is de financiële en operationele kengetallen van deze zorgorganisaties in kaart te brengen en om het belang van inkoop in de bedrijfsvoering van organisaties in de gehandicaptenzorg zichtbaar te maken.

De analyse is uitgevoerd op basis van 131 bruikbare jaarverslagen, voorzien van financiële cijfers over het jaar 2022 met vergelijkende cijfers over 2021¹. Het betreft alle organisaties binnen de gehandicaptenzorg met een omzet vanaf € 1 mln. Bij de analyse is gebruik gemaakt van de gegevens uit DigiMV (bron: CIBG, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, bewerkt en beschikbaar gesteld door Intrakoop).

Wie zijn wij

Intrakoop is de inkoopcoöperatie van de zorg voor ruim 500 zorgorganisaties met meer dan 7.000 locaties. We verbinden leden en leveranciers met elkaar. Zo maken we goede zorg betaalbaar. Versteegen accountants en adviseurs is de huisaccountant van meer dan 200 zorgorganisaties. Zij controleren de jaarcijfers en geven bedrijfseconomisch en fiscaal advies.

1.2 Leeswijzer

In deze rapportage wordt de situatie van de financiële positie en de bedrijfskosten van de Nederlandse gehandicaptenzorg in het jaar 2022 beschreven. De financiële positie wordt beschreven aan de hand van het resultaat, de solvabiliteit en de liquiditeitspositie. De bedrijfslasten worden nader getypeerd aan de hand van de inkoopuitgaven en de personeelskosten.

Personeelskosten bestaan uit:

- Salariskosten
- Sociale lasten
- Pensioenpremies
- Kosten voor personeel niet in loondienst (PNIL)
- Overige personeelskosten.

Waarvan de laatste twee in deze rapportage ook gerekend worden tot de inkoopuitgaven.

De inkoopuitgaven omvatten alle uitgaven van een organisatie waar een externe factuur tegenover staat. Binnen de inkoopuitgaven wordt onderscheid gemaakt tussen:

Inkoopgerelateerde exploitatiekosten, waaronder:

- Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten
- Algemene kosten
- Cliëntgebonden kosten
- Onderhoud en energiekosten

¹ Zorgorganisaties die in meerdere deelsectoren actief zijn, worden tot de gehandicaptenzorg gerekend als de gesegmenteerde omzet in dat segment het grootst is.

- Huur en leasing
- Personeel niet in loondienst
- Overige personeelskosten (grotendeels inkoopgerelateerd)

Een indruk van de investeringen wordt verkregen door naar de afschrijvingskosten te kijken.

2. Financiële positie

De financiële resultaten in de gehandicaptenzorg staan onder druk. Het netto resultaat is in 2022 met twee derde afgenomen ten opzichte van 2021. Bovendien is het aantal organisaties dat over 2022 rode cijfers presenteert verdubbeld. Daar komt bij dat organisaties in de gehandicaptenzorg nog altijd te maken hebben met een hoog ziekteverzuim. In 2021 is de financiële schade daarvan nog voor een belangrijk deel gecompenseerd via diverse regelingen voor corona-compensatie. Die mogelijkheden zijn in 2022 in mindere mate aan de orde geweest.

Figuur 1 Financiële kengetallen gehandicaptenzorg 2022

	Norm	2022	2021
Resultaat			
Totaal netto resultaat (x € 1 mln.)		78	229
Resultaatio		0,7%	2,2%
Solvabiliteit²			
Totaal eigen vermogen (x € 1 mln.)		3.469	3.398
Weerstandvermogen	15%	31,3%	32,0%
Liquiditeit			
Liquiditeitsratio	1,0	1,3	1,4

2.1 Resultaat

De financiële resultaten van de onderzochte organisaties zijn gedaald van € 229 mln. over 2021 tot € 78 mln. over 2022. Dit resulteert in een resultaatio van 0,7% in 2022 ten opzichte van 2,2% in 2021; een afname van -66%. Het aantal organisaties in de sector met een negatief resultaat is verdubbeld van 17 in 2021 tot 34 in 2022. Dat betekent dat 28% (2021: 14%) van de organisatie in de gehandicaptenzorg een verlies rapporteert. De bedrijfsopbrengsten stijgen met +4,1% van € 10,6 mld. in 2021 naar € 11,1 mld. in 2022. De omzetsijging wordt vooral verklaard door de indexatie van de tarieven. Het volume lijkt slechts licht toegenomen. De stijging van de zorgopbrengsten is procentueel nog wat hoger dan de hiervoor vermelde 4,7%. Dit houdt verband met het feit dat in 2021 de gehandicaptenzorg een substantiële opbrengst vanuit de subsidie voor de zorgbonus incasseerde. Dit was in 2022 niet meer aan de orde.

De financiële gevolgen van corona, zoals de personele- en materiële meerkosten, zijn in belangrijke mate via verschillende regelingen gecompenseerd. De indirecte gevolgen komen echter voor rekening van de zorgorganisaties en worden zichtbaar in de resultaten. Het gaat daarbij onder meer om de uitvoering van (investerings-) projecten en programma's die in 2020 en 2021 geen doorgang konden vinden en in 2022 alsnog zijn opgestart/uitgevoerd.

Op basis van een vergelijking tussen de omzetklassen binnen de GHZ-sector (zie figuur 2), valt op dat in elke klasse de resultaatio is gedaald. Net als voorgaande jaren is te zien dat de kleine organisaties over de gehele linie een hoger rendement behalen.

² Solvabiliteitsratio: het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van de totale bedrijfsopbrengsten ('weerstandvermogen').

Figuur 2 Resultaatratio naar omvang zorgorganisatie

NVTZ-Omzetklasse	Aantal	2022	2021
€ 0 tot € 10 mln.	32	1,2%	4,9%
€ 10 tot € 25 mln.	22	2,0%	3,8%
€ 25 tot € 60 mln.	24	0,8%	2,2%
€ 60 tot € 150 mln.	32	0,3%	1,8%
€ 150 tot € 300 mln.	14	0,1%	1,0%
€ 300 mln. of meer	7	1,5%	3,1%

2.2 Solvabiliteit

De solvabiliteit³, uitgedrukt in het weerstandsvermogen, is licht gedaald van 32,0% in 2021 naar 31,3% in 2022. Dit wordt verklaard doordat de exploitatieresultaten afnemen terwijl de totale opbrengsten groeien. De balansratio⁴ is eveneens licht gedaald van 44,0% in 2021 naar 43,7% in 2022. De vermogenspositie voor de sector is ondanks deze lichte daling solide te noemen. Waakzaamheid blijft echter geboden, wegens de aangekondigde tariefkortingen, de krapte op de arbeidsmarkt en de investeringsopgaven in vastgoed.

Door de toevoeging van de positieve exploitatieresultaten over 2022 aan het totale eigen vermogen, is dit eigen vermogen in 2022 gestegen met € 70,5 mln. naar bijna € 3,5 mld. Dit is een stijging van ongeveer +2%.

Dit geldt niet voor alle zorgaanbieders in de sector. Het aantal organisaties met een weerstandsvermogen onder de gangbare norm van 15% is toegenomen van 19 (2021) naar 22 (2022). Het gaat daarbij voornamelijk om organisaties in de kleine- en middelgrote omzetcategorieën.

De loan-to-value is licht gedaald van 40,6% eind 2021, naar 38,9% eind 2022. Deze ratio geeft de verhouding weer tussen de langlopende leningen en de boekwaarde van bezittingen die met die leningen zijn gefinancierd. Dit ligt aanzienlijk lager dan de doorgaans gebruikelijke norm van 75%.

2.3 Liquiditeit

De liquiditeitspositie is bij de onderzochte organisaties in 2022 gedaald ten opzichte van 2021. De liquiditeitsratio van de gehele GHZ-sector lag in 2021 op 1,4 en is gedaald naar 1,3 in 2022. Dit ligt boven de gangbare norm van 1,0. Het aantal organisaties dat niet aan deze norm voldoet, is in 2022 toegenomen van 18 naar 26. Het totaal van de beschikbare liquide middelen op 31 december 2022 is daarentegen met 5% gestegen. Eind 2022 hebben de organisaties gezamenlijk ongeveer € 2,2 mld. in kas (2021: € 2,1 mld.). De restschuld op langlopende schulden is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2021 en bedraagt eind 2022 ongeveer € 2,0 mld.

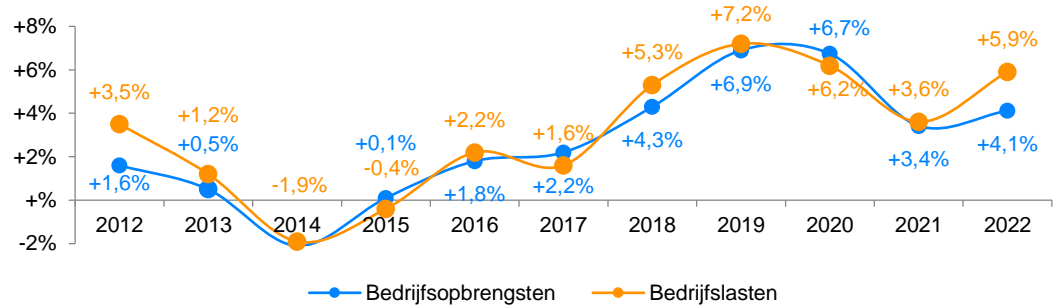
³ Solvabiliteitsratio of weerstandsvermogen: het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van de totale bedrijfsopbrengsten.

⁴ Balansratio: het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van het totale vermogen.

3. Bedrijfslasten

De organisaties in de gehandicaptenzorg zien hun totale omzet in 2022 toenemen met +4,1% naar € 11,1 mld. De totale bedrijfslasten zijn met +5,9% sterker toegenomen naar in totaal € 10,6 mld. Het leidt ertoe dat gemiddeld genomen het resultaat verslechterd. De stijging van de bedrijfslasten gaat gepaard met een flinke toename van de kosten voor externe inhuur van +47,5%.

Figuur 3 Ontwikkeling bedrijfslasten/-opbrengsten gehandicaptenzorg 2012-2022

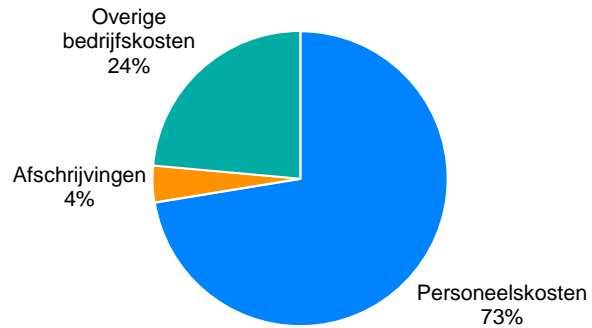
De sector kent een behoorlijke mate van concentratie: de tien grootste organisaties nemen in 2022 38% van de totale omzet voor hun rekening. Hun aandeel is ten opzichte van 2021 met twee procentpunten toegenomen. Binnen de top 10 ziet alleen Pluryn zowel de omzet als het resultaat afnemen.

Figuur 4 Top 10 grootste zorgorganisaties in de gehandicaptenzorg 2022

Organisatie	Bedrijfsopbrengsten	Ontwikkeling	
		bedrijfsopbrengsten	Resultaattrio
Stichting 's Heeren Loo Zorggroep	€ 1.054.735.000	3,2%	0,8%
Philadelphia Zorg	€ 500.920.656	7,0%	2,8%
Stichting Pluryn	€ 414.642.820	-1,7%	-1,4%
Stichting Ipse de Bruggen	€ 374.146.645	2,9%	1,4%
Stichting ASVZ	€ 363.632.773	6,8%	1,1%
Stichting Alliade	€ 343.542.329	3,7%	4,0%
Stichting Amarant	€ 327.708.763	3,1%	1,4%
Stichting Koraal	€ 291.838.000	6,8%	1,7%
Stichting Dichterbij	€ 276.719.523	2,3%	-0,6%
Stichting Cosis	€ 264.618.966	2,3%	0,0%

De totale personeelskosten, inclusief inhuur van derden, nemen bijna driekwart (73%) van de totale lasten van de sector in beslag. De overige bedrijfskosten, waartoe het grootste deel van de inkoopuitgaven wordt gerekend, omvatten 24% van de totale lasten van een gemiddelde gehandicaptenzorgorganisatie.

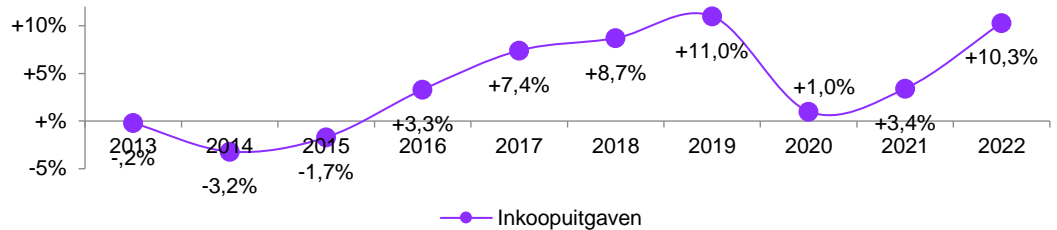
Figuur 5 Aandeel personeelskosten in totale bedrijfslasten gehandicaptenzorg

3.1 Inkoopuitgaven

Tot de inkoopuitgaven van een organisatie worden alle inkoopgerelateerde exploitatiekosten en de afschrijvingen op de investeringen gerekend. In 2022 ziet de sector een stijging van de inkoopuitgaven met +10,3%. Het is een flinke stijging in vergelijking met 2021, toen nog sprake was van een toename van +3,4%. De totale inkoopuitgaven bedragen bij de onderzochte organisaties € 4,1 mld.

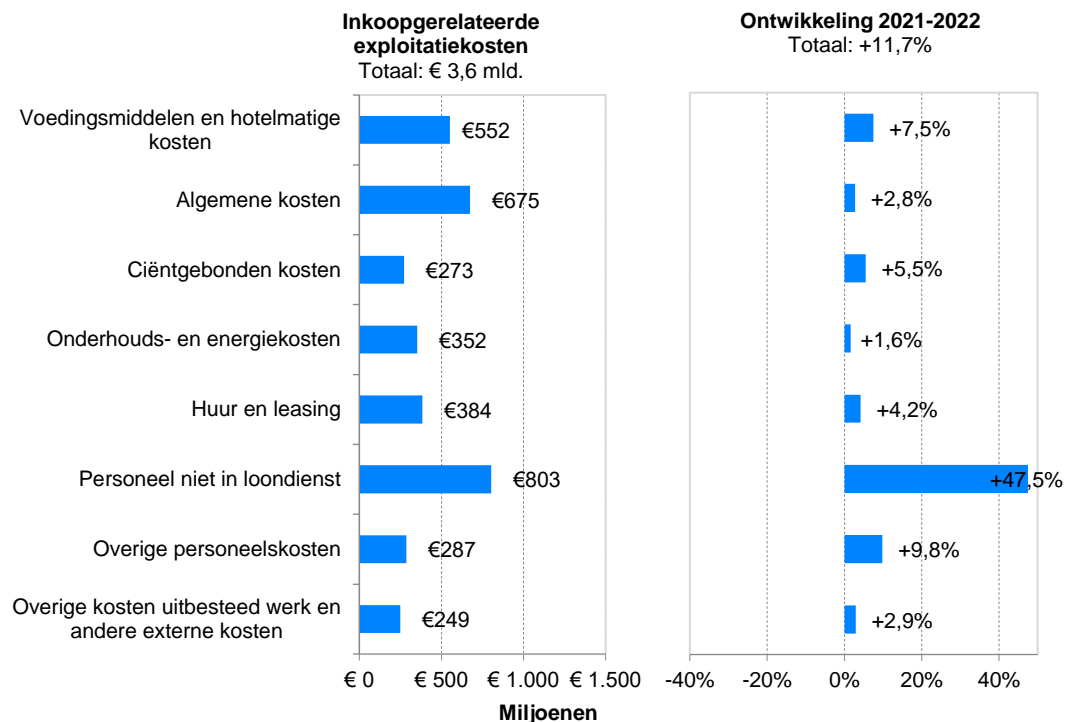
Figuur 6 Ontwikkeling inkoopuitgaven gehandicaptenzorg 2012-2022

89% van de inkoopuitgaven betreft exploitatiekosten, in totaal € 3,6 mld. Het overige deel betreft € 433 mln. aan afschrijvingen op eerder gedane investeringen. De omvang van de afschrijvingen is met +0,2% ten opzichte van 2022 nagenoeg onveranderd. De stijging van de inkoopgerelateerde exploitatiekosten is met +11,7% hoger door de flinke prijsstijgingen waarmee de sector vooral in het tweede deel van 2022 te maken kreeg. De stijging valt nog iets hoger uit dan de in 2021 door Intrakoop geraamde impact van prijsstijgingen van +7,9%⁵.

De inkoopratio⁶ die het aandeel van de inkoopgerelateerde exploitatiekosten aangeeft in het totaal van bedrijfslasten, stijgt in 2022 van 35,2% naar 35,9%.

Figuur 7 Verbijzondering inkoopuitgaven gehandicaptenzorg 2022

⁵ Intrakoop. (2021) Impactstudie prijsstijgingen gehandicaptenzorg. <https://www.vgn.nl/system/files/2022-12/Rapportage%20Impactstudie%20Prijsstijgingen%20gehandicaptenzorg%202022.pdf>

⁶ Inkoopratio: inkoopgerelateerde exploitatiekosten / som der bedrijfslasten.

Cliëntgebonden kosten

Cliëntgebonden kosten omvatten de exploitatiekosten die het dichtst bij de kernactiviteit van organisaties in de gehandicaptenzorg liggen. Onder meer de uitgaven aan therapieën, geneesmiddelen en hulpmiddelen worden tot de cliëntgebonden kosten gerekend.

De totale cliëntgebonden kosten bedragen bij de onderzochte organisaties in 2022 € 273 mln. De cliëntgebonden kosten laten een toename zien van +5,5%, die ongeveer gelijk is aan de stijging in 2021 (=5,2%). Naast de cliëntgebonden kosten kennen veel organisaties in de gehandicaptenzorg kosten voor uitbestede werk. Met ingang van het verslagjaar 2022 worden in de verslaglegging deze kosten apart gepubliceerd. In 2022 wordt voor € 249 mln. aan werk uitbestede aan onderaannemers. Dit is +2,9% meer dan in 2021.

Voedingsmiddelen en hotelmatig kosten

Een andere kostensoort die dicht bij de kernactiviteit van de gehandicaptenzorg ligt, betreft de voedingsmiddelen en hotelmatige kosten. De maaltijdmomenten zijn voor veel cliënten in de sector een belangrijk deel van de dag. Uit de door Intrakoop uitgevoerde grootboekanalyses blijkt dat de verhouding voedingsmiddelen ten opzichte van de hotelmatige kosten ongeveer 55% versus 45% is. De belangrijkste hotelmatige kosten in de gehandicaptenzorg zijn voor vervoer, afvalinzameling en schoonmaak. In 2022 geven de organisaties € 552 mln. uit aan voedingsmiddelen en hotelmatige kosten, zo'n 15% van hun totale inkoopuitgaven. Ten opzichte van 2021 is sprake van toename van de voedingsmiddelen en hotelmatige kosten van +7,5% door hogere prijzen van producten en diensten.

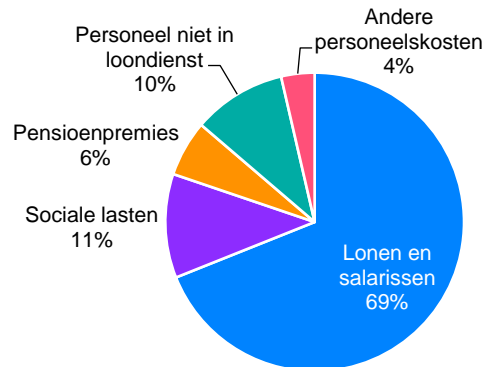
Algemene kosten

Tot 2021 waren de algemene kosten de grootste inkoopuitgave binnen de gehandicaptenzorg. In 2022 is sprake van een trendbreuk en is personeel niet in loondienst (PNIL) de grootste inkoopuitgave. PNIL komt later aan bod in de paragraaf over de personeelskosten. De algemene kosten omvatten 19% van de totale inkoopgerelateerde exploitatiekosten. In totaal goed voor € 675 mln. De algemene kosten omvatten onder meer de uitgaven aan administratie en registratie, communicatie, accountants en externe advisering. Voor een groot deel kunnen de algemene kosten worden gerekend tot de overhead. In 2022 laten de algemene kosten een geringe stijging zien van +2,8%. Een toename die gezien de verwachte prijsstijgingen lijkt mee te vallen.

3.2 Personeelskosten

Bijna driekwart van de totale personeelskosten (=69%) van de onderzochte organisaties in de gehandicaptenzorg betreft lonen en salarissen. Dit aandeel neemt overigens langzaam af door een toename van het aandeel personeel niet in loondienst.

Figuur 8 Verbijzondering personeelskosten gehandicaptenzorg 2022

Onder de personeelskosten vallen:

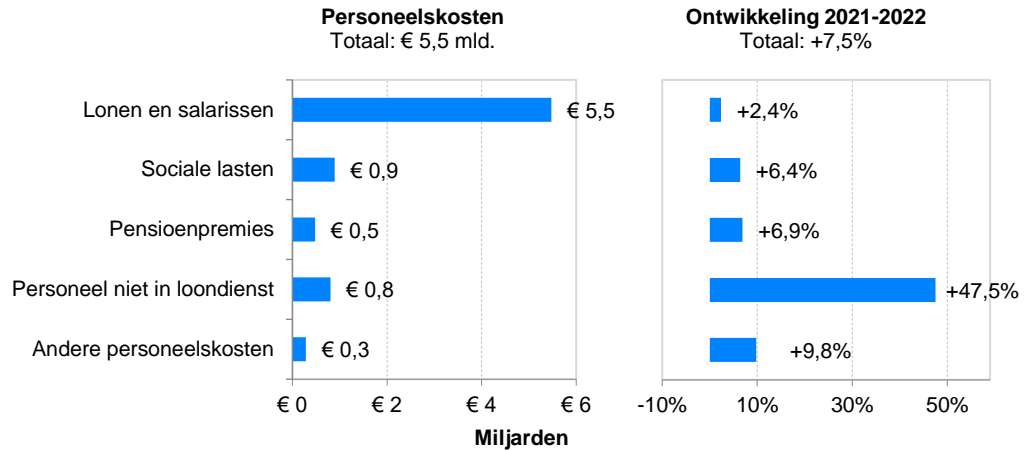
- Lonen en salarissen
- Sociale lasten
- Pensioenpremies
- Personeel niet in loondienst (inkoopgerelateerd)
- Andere personeelskosten (grotendeels inkoopgerelateerd)

Het vinden en behouden van voldoende gekwalificeerd personeel is een breed maatschappelijk probleem waar ook de gehandicaptenzorg mee te maken heeft. De sector vangt dit op met de inzet van extern personeel. De uitgaven aan personeel niet in loondienst (PNIL) nemen in 2022 uitzonderlijk sterk toe, met +47,5%. De PNIL-kosten zijn in 2022 voor het eerst de grootste inkoopuitgave van gehandicaptenorganisaties. Een voorbode van wat ook veel andere sectoren in de zorg te wachten staat. In totaal gaat het om € 803 mln. De PNIL-ratio⁷ stijgt verder van 8,0% in 2021 naar 9,2% in 2022.

Binnen de personeelskosten valt verder de stijging op van de uitgaven aan andere personeelskosten met +9,8%. Deze toename lijkt vooral verband te houden met hogere scholingskosten. In 2022 kon meer aandacht aan opleiding besteed worden door versoepeling van de Corona-richtlijnen.

⁷ PNIL-ratio: Kosten personeel niet in loondienst / totale personeelslasten.

Figuur 9 Verbijzondering personeelskosten gehandicaptenzorg 2022

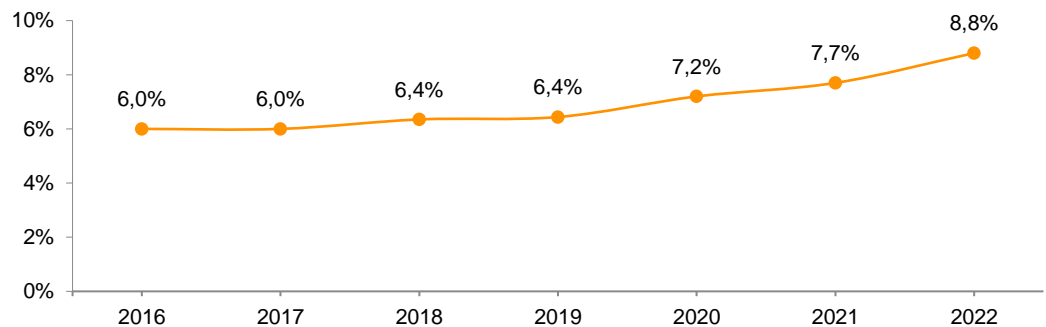

Verzuim

Covid-19 bracht de sector in 2020 hogere verzuimcijfers. In 2022 stijgt het verzuimpercentage verder naar 8,8%. De gehandicaptenzorg kent hiermee – net als in 2021 – samen met de VVT de hoogste verzuimcijfers in de Nederlandse gezondheidszorg.

Van de totale loonsom inclusief sociale lasten en premies van € 6,8 mld. is hiermee naar schatting € 603 mln. toe te schrijven aan medewerkers die door ziekte improductief zijn. In vergelijking met 2019, aan de vooravond van Covid-19, ligt het verzuim 2,4 procentpunt hoger. Dit surplus betekent voor de sector dat zij in 2022 zo'n € 164 mln. van de eerder genoemde € 603 mln. extra aan loonkosten kwijt is voor improductieve medewerkers. Hierbij zijn de vervangingskosten (extra inzet collega's, uitzendkrachten, PNIL) en de effecten die een hoog verzuim heeft op een lagere productie en kwaliteit van zorg nog niet meegerekend.

Figuur 10 Ziekteverzuim gehandicaptenzorg 2012-2022

Bij de onderzochte organisaties zijn ruim 180.000 medewerkers werkzaam, waarvan 80% werkt in een cliëntgebonden functie, externe inhuur niet meegerekend. De overige 20% kan tot de overhead worden gerekend.

Vacatures

Met het verder toegenomen verzuim laat de sector opnieuw een sterke behoefte aan nieuwe medewerkers zien. In 2022 stijgt het aantal cliëntgebonden vacatures met +9,7%. In 2022 hebben de onderzochte organisaties 7.115 cliëntgebonden vacatures, waarvan er 4.045 (=57%) moeilijk vervulbaar zijn. Dit zijn vacatures die langer dan drie maanden open staan zonder een geschikte kandidaat te vinden.

© 2023 Intrakoop en Verstegen accountants en adviseurs. Overname of reproductie van de inhoud van deze rapportage, op welke wijze dan ook, is uitsluitend toegestaan met bronvermelding 'Intrakoop en Verstegen accountants en adviseurs: Jaarverslagenanalyse Zorgsector 2021'. Het gegevensbestand dat ten grondslag ligt aan deze rapportage is eigendom van Intrakoop en voor geïnteresseerden tegen vergoeding opvraagbaar.

Intrakoop

Intrakoop u.a.

Utopialaan 32, 5232 CE 's-Hertogenbosch

Gebouw C - 4e verdieping

<https://www.intrakoop.nl>

<https://www.linkedin.com/company/intrakoop/>

Verstegen accountants en adviseurs

Noordendijk 189, 3311 RN Dordrecht

Postbus 574, 3300 AN Dordrecht

<https://www.verstegenaccountants.nl>

<https://ap.lc/MINOU>